

Nuläget vad gäller öppen källkod - en sammanfattning

Presentation på RD hos Crisp 2007-03-23

Några allmänna ord till inledning

Öppen källkod innebär att den som har rätt att använda programmet också har rätt att läsa och ändra koden, alternativt kan anlita någon annan för att göra det. **Den som har rätt till programmet har också rätt till koden.** Denna enkla definition räcker långt, även om den kan omformuleras på många olika sätt.

Vad innebär då denna rättighet på det rent praktiska planet? Som användare av öppen källkod får man

kontroll - friheten att vid behov byta leverantör utan att för den skull behöva byta system, samt att man aldrig kan tvingas ta ett system ur bruk för att tilverkaren inte längre vill erbjuda support.

snabb utveckling - även när man inte hittar färdiga lösningar behöver man oftast bara göra en liten del för att få tillgång till en stor helhet.

stabila system - det må vara roligare att prata om öppen källkod som någonting nytt, men i regel handlar det om beprövad teknik som ger stabila system.

trygghet - resultatet av att kombinera stabilitet med egen kontroll.

Detta kan också sammanfattas i uttrycket att öppen källkod har högt nallevärde.

Uppmärksamheten ökar

Det talas mycket om öppen källkod. CS skriver diverse artiklar, och man stöter på diskussioner snart sagt överallt. Konstigt nog verkar många fortfarande anse att öppen källkod är någonting nytt. I själva verket har vi ju alla länge varit beroende av öppen källkod för branschens själva infrastruktur. Vem har väl inte skickat ett mail det senaste dygnet, eller surfat in på en websida? Om man gjort det, har man

antagligen indirekt använt sig av minst ett öppen källkods-program.

Den ökande uppmärksamheten är delvis en ren mediaprodukt, men den bottnar också i att öppen källkod nu börjar synas på skrivbordet på allvar. Då vaknar såväl stora företags IT-chefer som nyhetsjournalister. Det må tyckas snopet att ett begrepp som länge varit självklart i serverhallen skall betraktas som en nyhet när det kommer till tekniskt enkla kontors- och hemdatorer, men det är egentligen alls inte konstigt att uppmärksamheten blir stor när någonting blir synligt för den genomsnittliga datoranvändaren.

I detta sammanhang talas det gärna om öppen källkods-program som billiga. Det är sant i sammanhanget, och säkert viktigt när man skall bestämma sig för att utrusta ett företags alla skrivbordsdatorer med nya program. Men det är viktigt att inte tappa bort vad som är betydligt viktigare fråga så snart man tänker på sina datorsystem som väsentliga för verksamheten: **Öppen källkod handlar inte om pris, utan om kontroll.**

Spridning på den svenska marknaden

Dagens spridning är svår att bedöma. Dels ser man inte alltid att det ingår öppen källkod i nya system när de planeras - det finns ju ingen licenskostnad att föra upp som egen post, dels är det långt ifrån alltid de som redovisar vad som används vet vad som faktiskt finns i deras serverhallar. Det finns dock några välkända exempel på stora företag / system som använder sig av öppen källkod. Ericsson har spridit Linux ordentligt i sin organisation de senaste åren, PPM gick över till ett Linux-baserat

system med stor uppmärksamheten, SMHI kör sina system på öppen källkod.

Sedan vet vi förstås att Apache är världens mest spridda webserver och att MySQL är en mycket vanlig databasmotor, främst i små och medelstora system. Där handlar det dock sällan om landsspecifik statistik.

En intressant del är användningen av öppen källkod inom offentlig sektor. Efter att Statskontoret lade fram en utredning 2001, trodde många att utvecklingen där skulle ta fart. Det är ju också ett område där kontroll är en synnerligen viktig fråga. Vill vi att svenska myndigheters datorstöd skall kontrolleras av dessa svenska myndigheter, eller av något multinationellt företag? Den frågan verkar dess värre fortfarande ställas väldigt sällan, och användningen av öppen källkod inom offentlig sektor är i skrivande stund skrämmande låg. Statskontorets efterföljare, Verva, arbetar dock med frågan på nytt. Kanhända leder det till tydligare riktlinjer på området.

Affärsmodeller

Eftersom öppen källkod är en allmän princip, inte en specifik utvecklingsmodell och än mindre något applikationsområde, kan projekt med öppen källkod variera ifråga om det mesta. En del är små, med en ensam programmerare eller en liten grupp som känner varandra väl. Andra är stora, med tusentals aktiva bidragsgivare av olika slag. En del ägs av företag, andra av stiftelser skapade för detta ändamål, och åter andra består av kod som fortfarande ägs av de olika utvecklare som bidragit med den, men där alla delar publiceras under en viss licens.

Vad är då anledningen att lägga tid och pengar på utveckling av någonting, om

man genast använder sin upphovsrätt till att göra det allmänt tillgängligt? Det enklaste svaret är, som tidigare nämnts, att öppen källkod är ett fantastiskt sätt att få tillgång till en stor helhet genom att själv bara skapa en liten del. Ett annat svar är att man därmed får en enorm mängd hjälp i form av test, och ofta – men inte alltid – även kod att använda i projektet.

Den gängse bilden är ofta att öppen källkod utvecklas av entusiaster som har det som hobbyverksamhet. En del projekt är verkligen sådana. Dock är denna uppfattning i mångt och mycket ren myt. Det mesta av utvecklingen i de stora öppen källkods-projekten utförs av professionella som gör det på arbetstid.

Som exempel kan nämnas övervakningsverktyget Nagios och det svenska företaget OP5. Nagios är ett helt öppet projekt. Bland de huvudsakliga bidragsgivarna finns för närvarande personer som är anställda av OP5 och har just de utvecklingsinsatserna som uppgift. Det är en lönsam affärsidé. OP5 säljer nämligen ett övervakningspaket bestående av en övervakningsbox med mjukvara installerad. Där är Nagios den viktigaste delen, kompletterad med ett antal andra program med öppen källkod och med ett egenutvecklat skal från OP5. Det blir en tämligen stor produkt de därmed får genom att integrera öppen källkod och lägga på en mycket liten egen del. Vad vi ser här är alltså ett utmärkt exempel på en av de stora fördelarna med öppen källkod: ***Genom att tillföra en liten bit anpassning till de egna behoven, får man tillgång till en betydligt större helhet.*** För att denna helhet skall fortsätta fungera väl, är det naturligtvis viktigt att se till att kärnan i den fortsätter utvecklas – och även att man vet åt vilket håll den utvecklas.

Det finns alltså fler sätt att tjäna pengar på att arbeta med öppen källkod än genom att själv utveckla system. Många tänker nog spontant i första hand på företag som pakterar öppen källkod, men en än större och intressantare marknad finns för tjänster. Det är egentligen inte någonting som radikalt skiljer den delen av branschen från den del som hanterar proprietära program, även om det blir tydligare när man inte tar betalt för programlicenser. Noga taget ligger ju en stor del av väldigt många företags förtjänst i att sälja arbetstimmar: Konsulttjänster, specialanpassningar, support och utbildningar.

Egentligen ligger de som arbetar med

öppen källkod helt enkelt i framkant av en allmän utveckling. En gång i tiden låg den stora kostnaden för datorsystem i hårdvaran. Program fick man med på köpet, eftersom kostnaden för att ta fram dessa var marginell jämfört med kostaden för hårdvaran. När hårdvara blev allt billigare, inträdde en fas av att ta betalt för programmen, ofta med support inkluderad i priset. Här kom mjukvarujättarnas möjlighet att sälja programlicenser – med den tråkiga bieffekten att kod kunde bli affärshemligheter. Nu ser vi hur programvara blir allt billigare på en marknad där konkurrensen hårdnar. Däremot finns det behov av anpassningar och andra tjänster kopplade till datorsystem – och därför tar man idag betalt för tjänsterna istället.

Använd gärna detta material var och när ni vill, men ange källa.
Monika Orski, M Orski Konsult

Öppen källkod enligt Open Source Initiative

1. Fri vidaredistribution

Licensen får inte hindra någon från att sälja eller skänka bort mjukvaran som del av en distribution som innehåller program från flera olika källor. Licensen skall heller inte innehålla krav på någon royalty eller avgift vid sådan försäljning.

2. Källkod

Programmet skall inkludera källkoden, och distribution av källkod måste tillåtas, likaväl som av det kompilerade programmet. När någon produkt distribueras utan medföljande källkod, måste det finnas ett offentligt sätt att få källkoden utan kostnader utöver rimlig reproduktionskostnad – företrädesvis genom gratis nedladdning över Internet. Källkoden skall vara i den form som en programmerare skulle modifiera. Medvetet obfuskerad kod godtas inte, inte heller mellansteg såsom utdata från en preprocessor eller translator.

3. Vidareutvecklade produkter

Licensen skall tillåta modifieringar och produkter som härstammar från det ursprungliga programmet, samt tillåta att sådana distribueras under samma licensvillkor som det ursprungliga programmet.

4. Källkodsintegritet

Licensen får innehålla restriktioner ifråga om distribution av modifierad källkod, endast om den tillåter distribution av "patchfiler" innehållande källkod som modifierar programmet när det byggs. Licensen skall explicit tillåta distribution av mjukvara som byggts av modifierad källkod. Licensen får kräva att vidareutvecklade produkter får ett annat namn eller annat versionsnummer än det ursprungliga programmet.

5. Ingen diskriminering av människor eller grupper
Licensen får inte diskriminera några specifika människor eller grupper av människor.
6. Ingen diskriminering av verksamheter
Licensen får inte hindra någon från att använda programmet inom något specifikt verksamhetsområde. Till exempel får den inte hindra att programmet används i affärslivet eller hindra att det används för forskningsändamål.
7. Licensdistribution
De rättigheter som medföljer programmet skall gälla för den som det distribueras vidare till, utan att dessa behöver anskaffa någon ytterligare licens.
8. Licensen får inte vara produktspecifik
De rättigheter som medföljer programmet får inte bero av att programmet är del av någon viss mjukvaruprodukt. Om programmet plockas ut ur en produkt och används eller distribueras inom licensvillkoren, skall alla som programmet vidare distribueras till ha samma rättigheter som de som hör till den ursprungliga produkten.
9. Licensen får inte begränsa annan mjukvara
Licensen får inte innehålla några begränsningar avseende annan mjukvara som distribueras tillsammans med den licenserade mjukvaran. Till exempel får den inte kräva att alla andra program som distribueras på samma medium skall ha öppen källkod.
10. Licensen skall vara teknikneutral
Inget av licensvillkoren får baseras på någon viss teknik eller något specifikt interface.

<http://www.opensource.org/docs/definition.php>

Fri programvara enligt Free Software Foundation

Frihet att köra programmet, oavsett syfte (frihet 0).
Frihet att undersöka hur programmet fungerar, och att anpassa det efter sina behov (frihet 1). Detta förutsätter tillgång till källkoden.
Frihet att vidare distribuera kopior för att hjälpa sin nästa (frihet 2).
Frihet att förbättra programmet och sprida dessa förbättringar till allmänheten, för att gynna hela gruppen (frihet 3). Detta förutsätter tillgång till källkoden.

<http://www.fsf.org/licensing/essays/free-sw.html/>